

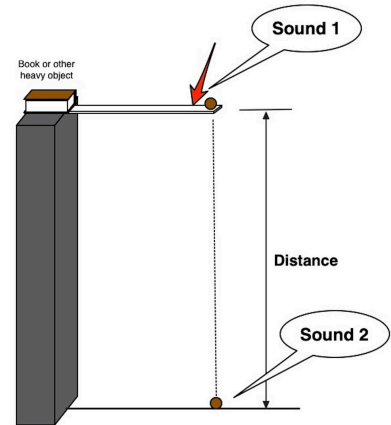
Ազատ անկման հիմունքները

Գիտե՞ք

Դատարկության մեջ (վակուումում) փետուրը և բուլինգի գունդը ընկնում են ճիշտ նույն արագությամբ, քանի որ ձգողականության արագացումը նույն կերպ է ազդում բոլոր առարկաների վրա:

Հիմնական տեղեկությունների ամփոփում.

- **Ազատ անկման հասկացությունը.** Ազատ անկումը շարժում է, որի ժամանակ մարմնի վրա ազդում է միայն ձգողականության ուժը (օրինակ, երբ առարկան պարզապես ընկնում է):
- **Ճարժման բնույթը.** Ազատ անկումը ուղղագիծ, հավասարաչափ արագացող շարժում է: Սա նշանակում է, որ մարմնի արագությունը յուրաքանչյուր վայրկյանում աճում է նույն չափով:
- **Ձգողականության արագացումը (g).** Ազատ անկում կատարող մարմնի արագացումը կոչվում է ձգողականության արագացում: Նշանակումը՝ g :
- **Արժեքը և ուղղությունը.** Հունգարիայում դրա արժեքը կլորացված է $g \approx 9,81 \text{ մ/վ}^2$ (հաշվարկային խնդիրներում հաճախ հաշվարկվում է որպես 10 մ/վ^2): Դրա ուղղությունը միշտ ուղղահայաց ներքև է՝ դեպի Երկրի կենտրոնը:
- **Օդի դիմադրություն.** Ֆիզիկական հաշվարկներում օդի դիմադրությունը սովորաբար անտեսվում է՝ շարժման մաքուր բնութագրերը ուսումնասիրելու համար:

Ազատ անկման ուղղությունը և արագացումը

Ստուգեք ձեր գիտելիքները:

Ձեր բառերով բացատրեք, թե ինչու է փետուրն իրականում ավելի դանդաղ ընկնում, քան քարը, եթե ձգողականության արագացումը երկուսի վրա էլ նույն կերպ է ազդում:

Ազատ անկման խնդրի քարտեր

Օգտագործեք այս քարտերը՝ ազատ անկման թեման մարզելու համար: Հաշվարկների համար օգտագործեք $g = 10 \text{ m/s}^2$ արժեքը:

<p>1. Քարտ</p> <p>Ի՞նչ է ազատ անկման հասկացությունը:</p> <p>Ա) Երբ մարմինը հորիզոնական է նետվում: Բ) Երբ մարմինն ընկնում է միայն ձգողականության ուժի ազդեցության տակ: Գ) Երբ մարմինը շարժվում է մշտական արագությամբ:</p>	<p>2. Քարտ</p> <p>Ճի՞շտ է, թե՞ սխալ:</p> <p>Վակուումում փետուրն ու երկաթե գունդը միաժամանակ կհասնեն գետնին, եթե դրանք նույ՛ք բարձրությունից գցենք:</p>
<p>3. Քարտ</p> <p>Ի՞նչն է Երկրի վրա ազատ անկման պատճառը:</p> <p>Ա) Մագնիսական ձգողությունը: Բ) Օդի ճնշումը: Գ) Երկրի ձգողականությունը:</p>	<p>4. Քարտ</p> <p>Հաշվի՛ր:</p> <p>Մարմինն ազատ անկում է կատարում 2 վայրկյանի ընթացքում: Որքա՞ն կլինի նրա արագությունը անկման վերջում:</p> <p><i>(Բանաձև՝ $v = g * t$)</i></p>
<p>5. Քարտ</p> <p>Ի՞նչ է նշանակում «g» տառը ֆիզիկայում:</p> <p>Ա) Գլորման դիմադրություն: Բ) Ծանրության արագացում: Գ) Գազերի ճնշում:</p>	<p>6. Քարտ</p> <p>Հաշվի՛ր:</p> <p>Ի՞նչ բարձրությունից է ընկել այն քարը, որը 1 վայրկյանում հասել է գետնին:</p> <p><i>(Բանաձև՝ $s = 1/2 * g * t^2$)</i></p>
<p>7. Քարտ</p> <p>Ի՞նչ ուղղություն է ցույց տալիս ձգողականության արագացումը:</p> <p>Ա) Միշտ վերև: Բ) Դեպի Երկրի կենտրոնը: Գ) Հորիզոնական:</p>	<p>8. Քարտ</p> <p>Ճի՞շտ է, թե՞ սխալ:</p> <p>Ազատ անկում կատարող մարմնի շարժումը ուղղագիծ, հավասարաչափ փոփոխական (արագացող) շարժում է:</p>
<p>9. Քարտ</p> <p>Հաշվի՛ր:</p> <p>Գնդակի արագությունը հարվածի պահին 30 մ/վ է: Քանի՞ վայրկյան է ընկել:</p>	<p>10. Քարտ</p> <p>Ինչու՞ ենք անտեսում օդի դիմադրությունը դպրոցական խնդիրների մեծ մասում:</p> <p>Ա) Որովհետև օդը զանգված չունի: Բ) Որովհետև այդպես հաշվարկն ավելի հեշտ է, և փոքր արագությունների դեպքում շեղումը փոքր է: Գ) Որովհետև օդն օգնում է արագացմանը:</p>

<p>11. Քարտ</p> <p>Հաշվիր:</p> <p>Մարմինն ազատ անկում է կատարում 4 վայրկյան: Ինչքա՞ն ճանապարհ կանցնի այս ընթացքում:</p> <p>(Օգտագործիր՝ $g = 10 \text{ մ/վ}^2$)</p>	<p>12. Քարտ</p> <p>Ո՞րն է գրավիտացիոն արագացման և ձգողականության արագացման միջև եղած տարբերությունը՝ ըստ դասագրքի:</p> <p>Ա) Ոչինչ, դրանք բացարձակապես նույնն են:</p> <p>Բ) Ձգողականության արագացումը հաշվի է առնում նաև Երկրի պտույտը:</p> <p>Գ) Գրավիտացիան գոյություն ունի միայն Լուսնի վրա:</p>
<p>13. Քարտ</p> <p>Հաշվիր:</p> <p>Մի խնձոր ենք գցում 20 մետր բարձրությամբ ծառից: Որքա՞ն ժամանակում այն կհասնի գետնին:</p>	<p>14. Քարտ</p> <p>Ճի՞շտ է, թե՞ սխալ:</p> <p>Հունգարիայում ծանրության արագացման արժեքը ճիշտ 10 մ/վ² է:</p>
<p>15. Քարտ</p> <p>Ի՞նչ շարժում է կատարում մարմինը, եթե թեքությունը ուղղահայաց է:</p> <p>Ա) Հավասարաչափ շարժում:</p> <p>Բ) Ազատ անկում:</p> <p>Գ) Դանդաղող շարժում:</p>	<p>16. Քարտ</p> <p>Հաշվիր:</p> <p>Քարը 5 վայրկյան ընկնում է ջրհորի մեջ: Ի՞նչ արագությամբ այն կհարվածի ջրին:</p>
<p>17. Քարտ</p> <p>Ի՞նչ է տեղի ունենում ազատ անկում կատարող մարմնի արագության հետ ամեն վայրկյան:</p> <p>Ա) Նվազում է 10 մ/վ-ով:</p> <p>Բ) Չի փոխվում:</p> <p>Գ) Աճում է 10 մ/վ-ով:</p>	<p>18. Քարտ</p> <p>Հաշվիր:</p> <p>Մի առարկա ընկնում է 45 մետր բարձրությունից: Քանի՞ վայրկյան կտևի անկումը:</p>
<p>19. Քարտ</p> <p>Ճիշտ է, թե սխալ:</p> <p>Ծանրության արագացման արժեքը Երկրի բոլոր կետերում ճշգրտորեն նույնն է:</p>	<p>20. Քարտ</p> <p>Հաշվիր:</p> <p>Մարմինն ընկնում է 0,5 վայրկյան: Ի՞նչ արագություն կունենա:</p>

Անուն: _____ Ամսաթիվ: _____

Պատասխանների բանալի. Ազատ անկման առաջադրանքային քարտեր

1. **Ա) Երբ մարմինը տեղադրվում է և միայն ձգողականությունն է ազդում նրա վրա:** Աղբյուրի համաձայն՝ ազատ անկում է տեղի ունենում, երբ մարմինը բաց է թողնվում և ընկնում է ձգողականության ազդեցության տակ:
2. **Ճիշտ է:** Դատարկ տարածության (վակուում) մեջ օդի դիմադրող ուժը չի ազդում, ուստի բոլոր մարմինները ընկնում են նույն արագացմամբ՝ անկախ իրենց զանգվածից կամ ձևից:
3. **Բ) Ձգողականության ձգումը:** Երկիրը, իր զանգվածի շնորհիվ, ձգում է իր շուրջը գտնվող մարմինները, և դա է պատճառը, որ տեղի է ունենում ազատ անկում:
4. **$v = 20$ մ/վ:** Բանաձև՝ $v = g \times t$: Հաշվարկ՝ $v = 10 \text{ մ/վ}^2 \times 2 \text{ վ} = 20 \text{ մ/վ}$:
5. **Գ) Ծանրության արագացում:** Ֆիզիկայում 'g'-ն նշանակում է ազատ անկում կատարող մարմնի արագացումը, այսինքն՝ ծանրության արագացումը:
6. **$s = 5$ մետր:** Բանաձև՝ $s = \frac{1}{2} \times g \times t^2$: Հաշվարկ՝ $s = 0,5 \times 10 \times 1^2 = 5$ մ:
7. **Բ) Միշտ ներքև, Երկրի կենտրոնի ուղղությամբ:** Ձգողականության ձգումը մարմինները ստիպում է շարժվել Երկրի կենտրոնի ուղղությամբ:
8. **Ճիշտ է:** Ազատ անկումը ուղղագիծ, հավասարաչափ արագացված շարժում է (եթե անտեսենք օդի դիմադրությունը):
9. **$t = 3$ վայրկյան:** Բանաձև՝ $t = \frac{v}{g}$: Հաշվարկ՝ $t = \frac{30 \text{ մ/վ}}{10 \text{ մ/վ}^2} = 3$ վ:
10. **Քանի որ շեղումը դարձրեցինք մակարդակում անտեսանելիորեն փոքր է:** Աղբյուրը նշում է, որ օդի դիմադրության անտեսումը հեշտացնում է ուսումը, և վակուումում բոլոր մարմինները կընկնեն նույն կերպ:
11. **$s = 80$ մետր:** Բանաձև՝ $s = \frac{1}{2} \times g \times t^2$: Հաշվարկ՝ $s = 0,5 \times 10 \times 4^2 = 5 \times 16 = 80$ մ:
12. **Ծանրության արագացումը հաշվի է առնում նաև Երկրի պտույտը և ձևը:** Մինչդեռ ձգողականության արագացումը բխում է միայն զանգվածի ձգողականությունից, ծանրության արագացումը ներառում է նաև պտույտից բխող ազդեցությունները:
13. **$t = 2$ վայրկյան:** $s = \frac{1}{2} \times g \times t^2$ բանաձևի հիման վրա $20 = 5 \times t^2$, որից $t^2 = 4$, հետևաբար $t = 2$ վ:
14. **Ճիշտ է:** Հունգարիայում ծանրության արագացման արժեքը կյորացված է $9,81 \text{ մ/վ}^2$:
15. **Բ) Ազատ անկում:** Եթե լանջը ուղղահայաց է, մարմինն այլևս չի շփվում դրա հետ, ուստի ազատորեն ընկնում է:
16. **$v = 50$ մ/վ:** Բանաձև՝ $v = g \times t$: Հաշվարկ՝ $v = 10 \text{ մ/վ}^2 \times 5 \text{ վ} = 50 \text{ մ/վ}$:
17. **Ամեն վայրկյան աճում է 10 մ/վ-ով:** Քանի որ $g \approx 10 \text{ մ/վ}^2$, դա նշանակում է, որ արագությունը յուրաքանչյուր վայրկյանում աճում է այսքանով:
18. **$t = 3$ վայրկյան:** Բանաձև՝ $s = 5 \times t^2$: Հաշվարկ՝ $45 = 5 \times t^2 \rightarrow t^2 = 9 \rightarrow t = 3$ վ:
19. **Միայն է:** Ծանրության արագացումը կախված է աշխարհագրական դիրքից (Երկիրը կատարյալ գունդ չէ և պտտվում է):
20. **$v = 5$ մ/վ:** Բանաձև՝ $v = g \times t$: Հաշվարկ՝ $v = 10 \text{ մ/վ}^2 \times 0,5 \text{ վ} = 5 \text{ մ/վ}$: